Klasifikacija pomorskih regija Republike Hrvatske kao preduvjet primjene teorija regionalnog razvoja

Dea Aksentijević
Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Gorana Mudronja
Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Sažetak

Pomorski i priobalni prostor Republike Hrvatske odlikuju ekonomske, demografske i kulturne specifičnosti koje se razlikuju od onih u kontinentalnom dijelu. Postojeća administrativna i statistička regionalizacija ne odražava u dovoljnoj mjeri stvarne teritorijalne specifičnosti niti složene funkcionalne procese koji oblikuju prostor. Takav nesklad smanjuje učinkovitost razvojnih politika usmjerenih na obalno i otočno područje i otežava primjenu teorija regionalnog razvoja. Cilj ovog rada je analizirati ograničenja aktualne NUTS podjele u Hrvatskoj te argumentirati važnost oblikovanja funkcionalnih pomorskih regija kao preduvjeta za kvalitetnije istraživanje, planiranje i upravljanje razvojem jadranskog prostora, s posebnim naglaskom na utvrđivanje ograničenja primjene postulata regionalnog razvoja na primjeru priobalnog područja Republike Hrvatske. Metodološki pristup uključuje analizu relevantne znanstvene literature, usporedbu europskih modela podjele obalnih regija i primjenu teorija regionalnog razvoja. Rezultati istraživanja pokazuju da regija Jadranska Hrvatska ne odražava stvarnu funkcionalnu strukturu hrvatskog pomorskog i priobalnog prostora te da je postojeća administrativna podjela nedostatna za praćenje stvarnih razvojnih tokova. Predlaže se podjela NUTS 3 regija temeljena na nodalnim urbanim središtima Pule, Rijeke, Zadra i Splita, koja bi predstavljala prikladniji okvir za regionalnu politiku od postojećeg modela. Rad potvrđuje da uvođenje funkcionalnih pomorskih regija može doprinijeti učinkovitijem regionalnom planiranju, upravljanju i održivom razvoju hrvatskog pomorskog i priobalnog prostora.

Ključne riječi: pomorske regije; funkcionalna regionalizacija; NUTS klasifikacija; Jadranska Hrvatska; regionalni razvoj

Vrsta članka: Znanstveni rad

Primljeno: 23. 12. 2025.
Prihvaćeno: 19. 5. 2026.

DOI: 10.2478/crdj-2026-0011

Uvod

Republika Hrvatska, kao priobalna zemlja s izrazito razvedenom obalom i velikim brojem otoka, razvila je tijekom povijesti složeni sustav interakcija kopnenog i morskog prostora. Specifična geografska obilježja uvjetovala su formiranje ekonomskih, demografskih i kulturnih struktura koje se znatno razlikuju od onih prisutnih u kontinentalnom dijelu nacionalnog teritorija. U okviru Europske unije teritorijalna organizacija država članica u statističkom i razvojnom smislu temelji se na NUTS klasifikaciji (franc. *Nomenclature des Unités territoriales statistiques*), koja služi za prikupljanje usporedivih podataka i za provedbu regionalne i kohezijske politike. Međutim, brojna istraživanje ukazuju da administrativne i statističke podjele ne odražavaju u potpunosti stvarne funkcionalne procese, što je osobito vidljivo kod obalnih i otočnih područja (Magaš, 2003; OECD, 2013; Puljiz, 2006). Službena statistička i administrativna regionalizacija, određena prema NUTS klasifikaciji Europske unije, ne odražava u dovoljnoj mjeri specifičnosti obalnih i otočnih područja, čime se otežava njihovo analitičko razumijevanje, znanstveno proučavanje i strateško upravljanje razvojem.

Posljednja izmjena NUTS 2 podjele, kojom je Hrvatska razgraničena na četiri statističke regije, predstavlja korak prema većoj diferencijaciji nacionalnog prostora. Međutim, u literaturi se ističe da takve podjele često zadržavaju primarno administrativni karakter te ne uključuje kriterije koji bi omogućili prepoznavanje funkcionalnih regija oblikovanih specifičnim geografskim, gospodarskim i društvenim obilježjima pomorskog prostora (Magaš, 2003, 2014; Puljiz, 2006). Posebno je problematična unutarnja heterogenost Jadranske Hrvatske, koja obuhvaća izrazito različite tipove prostora. Takav nesrazmjer između administrativnih granica i stvarnih funkcionalnih procesa ima izravne metodološke i praktične nedostatke.

Teorije regionalnog razvoja, koje polaze od koncepta koherentnih i prostorno povezanih cjelina, teško se primjenjuju na područja čije su unutarnje razlike prevelike da bi se mogle obuhvatiti jedinstvenim analitičkim okvirom. To dovodi do ograničene preciznosti istraživanja, neadekvatnog prepoznavanja razvojnih potreba te smanjene učinkovitosti javnih politika namijenjenih obalnom i otočnom prostoru. Postavlja se pitanje prikladnosti postojećeg modela regionalizacije te potreba za definiranjem posebnih pomorskih regija koje bi bolje odražavale prostorne, društvene i ekonomske procese karakteristične za hrvatski priobalni i otočni sustav. Takav nesklad između administrativnih granica i stvarnih funkcionalnih procesa predstavlja ključni istraživački problem ovog rada.

Cilj ovog rada jest analizirati ograničenja aktualne NUTS podjele u Hrvatskoj te argumentirati važnost oblikovanja funkcionalnih pomorskih regija kao preduvjeta za kvalitetnije istraživanje, planiranje i upravljanje razvojem jadranskog prostora, pri čemu se poseban naglasak stavlja na utvrđivanje ograničenja primjene postulata regionalnog razvoja na primjeru priobalnog područja Republike Hrvatske.

Pregled prethodnih istraživanja

Dosadašnja istraživanja koja se bave regionalizacijom Republike Hrvatske ističu da se prostor već desetljećima suočava s izazovima definiranja funkcionalnih statističkih cjelina. Pri tome administrativne granice nedovoljno prate razvojne tokove regionalnih područja. Mnogi istraživači zaključuju da postoje strukturni problemi administrativne regionalizacije u Hrvatskoj, što je posebno izraženo kod europske NUTS klasifikacije. NUTS sustav, kao standard Europske unije, koncipiran je prvenstveno radi prikupljanja usporedivih podataka i provedbe kohezijske politike, pri čemu su granice teritorijalnih jedinica u Hrvatskoj uglavnom preuzete iz postojećih administrativnih razina.

Znanstveni radovi naglašavaju da su hrvatske statističke regije često rezultat političko-administrativnih kompromisa, dok su funkcionalni kriteriji uglavnom sporedni. Puljiz (2006) u svom istraživanju ističe kako je NUTS 2 klasifikacija previše agregirana i može prikriti značajne regionalne razlike, zbog čega nije prikladna osnova za nacionalnu regionalnu politiku. Stoga predlaže uvođenje jedinstvene metodologije temeljene na socio-ekonomskim pokazateljima. Cziraky et al. (2002) u svom istraživanju posebno ističu kompleksnost regionalnog razvoja, ističući kako spomenuti pojam obuhvaća više dimenzija te da kriteriji poput BDP-a po stanovniku nisu dovoljni za prikaz stvarnih razvojnih razlika. Autori predlažu multivarijantnu metodologiju koja uključuje ekonomske, strukturne i demografske dimenzije. Puljiz i Rukavina (2022) pokazuju da su regionalne razlike u Hrvatskoj i dalje značajne, unatoč formalnim prilagodbama teritorijalne klasifikacije. Posebne razlike uočavaju se u BDP-u po stanovniku na županijskoj razini, dok je konvergencija dohodaka izraženija na lokalnoj razini.

Magaš u više navrata problematizira način teritorijalne podjele Hrvatske, pri čemu u ranijem radu ističe da se teritorijalna podjela Hrvatske uglavnom oblikuje prema političkim i administrativnim kriterijima, dok se geografski i funkcionalni kriteriji nedovoljno uvažavaju. Autor naglašava nesklad između službenih jedinica i stvarnih funkcionalnih cjelina te zagovara znanstveno utemeljenu regionalizaciju (Magaš, 2003). U kasnijim analizama dodatno ističe da je teritorijalni ustroj Hrvatske rezultat političko-administrativnih odluka, zbog čega administrativne granice često ne prate stvarne funkcionalne cjeline. Na primjeru Jadranske Hrvatske ukazuje da središta poput Rijeke, Zadra i Splita oblikuju regionalna područja koja nadilaze postojeće županijske okvire. Predlaže redefiniranje regionalne podjele i oblikovanje triju jadranskih regija sa središtima u Rijeci, Zadru i Splitu, koje bi bolje odražavale funkcionalne cjeline Jadranske Hrvatske u okviru NUTS sustava EU (Magaš, 2014). Dodatni doprinos raspravi o funkcionalnoj regionalizaciji Hrvatske daje analizom povezanosti Like, Zadra i Šibenika kao funkcionalne cjeline središnje Jadranske Hrvatske. Ističe da je taj prostor u dosadašnjim istraživanjima često promatran administrativno odvojeno te zaključuje da stvarne gravitacijske i gospodarske veze upućuju na njegovo jedinstveno funkcioniranje, čime se dovodi u pitanje kvaliteta postojećih administrativnih podjela (Magaš, 2016).

U okviru OECD-a (*eng. Organisation for Economic Co-operation and Development*) razvijen je koncept funkcionalnih regija i urbanih područja koji naglašava da teritorijalne jedinice trebaju slijediti stvarne funkcionalne veze i tokove, a ne administrativne granice (OECD, 2013). Sličan pristup ima i Europska komisija putem Direktive o pomorskom prostornom planiranju, gdje se upravljanje obalom i morem definira kao integrirani proces koji prelazi tradicionalne administrativne podjele (Directive 2014/89/EU, 2014). Prema studijama ESPON-a (*eng. European Spatial Planning Observation Network*), pristupi planiranju i upravljanju obalnim i otočnim područjima moraju biti specifični jer ona djeluju kao logične regionalne cjeline oblikovane gospodarskom povezanošću, otežanom pometenom dostupnošću i sličnim ekološkim karakteristikama (ESPON, 2012a, 2012b, 2013). ESPON program razvija metodologije za identifikaciju obalnih područja koje uključuju kriterije poput gospodarskih klastera, pomorskog prometa, ekoloških sustava i urbanizacije.

Francuska, Italija i Španjolska razvijaju vlastite teritorijalne podjele obalnih regija kroz svoje teritorijalne i sektorske politike. Francuske *zones littorales* su obalni prostori koji se smatraju jedinstvenim geografskim cjelinama i zahtijevaju posebnu politiku uređenja prostora, zaštite i valorizacije. Politika upravljanja *zones littorales* obuhvaća poticanje istraživanja i inovacija vezanih uz njihove posebnosti, ekološku zaštitu te zaštitu krajolika i baštine. Istodobno se nastoje očuvati i razvijati gospodarske djelatnosti vezane uz more i obalu (Légifrance, 2016). Talijanske *aree maritime* su tri službene pomorske cjeline određene smjernicama Direktive o pomorskom prostornom planiranju. Za svako morsko područje izrađuju se zasebne strateške smjernice za upravljanje i korištenje prostora, u skladu s njihovim specifičnostima (Consiglio Nazionale delle Ricerche [CNR], 2024). Španjolske *demarcaciones marinas* su pet službenih morskih demarkacija na koje je podijeljen španjolski morski prostor radi provedbe morskih strategija. Za svaku demarkaciju izrađuju se zasebne strategije upravljanja i zaštite morskog okoliša, a one ujedno služe i kao prostorni okvir za usklađivanje različitih aktivnosti na moru (Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico, b. d.). Ovi europski primjeri pokazuju da je nužno uspostaviti regije temeljene na funkcionalnim, a ne administrativnim kriterijima kako bi se unaprijedilo njihovo planiranje, upravljanje i uspješnija provedba razvojnih politika. Za Hrvatsku, koja ima izrazito razvedenu obalu i velik broj otoka, takav bi pristup bio u skladu i s teorijom i s praksama EU.

Pregled dosadašnjih istraživanja ukazuje na postojanje znanstvene osnove za redefiniranje regionalne klasifikacije pomorskih regija Republike Hrvatske. Hrvatski autori ističu da uspostava regija prema administrativnim kriterijima ne odgovara funkcionalnim procesima u obalnom području. Europski primjeri pokazuju da države s razvijenim pomorskim sektorom svoje obalne i pomorske prostore organiziraju kao zasebne funkcionalne cjeline sa specifičnim razvojnim i upravljačkim instrumentima. Time se potvrđuje da je za učinkovito planiranje, upravljanje i provedbu razvojnih politika nužno uspostaviti regije temeljene na funkcionalnim kriterijima. Za Hrvatsku, kao zemlju s razvedenom obalom i brojnim otocima, takav bi pristup bio usklađen s teorijskim spoznajama i europskom praksom. Međutim, dosadašnja istraživanja u Hrvatskoj djelomično predlažu funkcionalne modele pomorskih regija, ali ne nude cjelovit prijedlog njihove klasifikacije te ne prepoznaju važnost njihovog utvrđivanja za primjenu postojećih

modela teorija regionalnog razvoja. U tom se kontekstu prepoznaje istraživački jaz koji ovo istraživanje nastoji popuniti.

Metodologija

Istraživanje u ovom radu temelji se na konceptualno-teorijskom pristupu koji je usmjeren na analizu funkcionalne regionalizacije pomorskog prostora Republike Hrvatske. Metodološki okvir uključuje analizu relevantne znanstvene literature, usporedbu europskih modela regionalizacije obalnih područja te interpretaciju jadranskog prostora u kontekstu suvremenih teorija regionalnog razvoja.

Prilikom identificiranja funkcionalnih regija u Republici Hrvatskoj u obzir je uzeto nekoliko međusobno povezanih kriterija: (1) nodalna uloga prometnih središta, (2) gravitacijski odnosi između središta i njihovog zaleđa, (3) prometna povezanost i dostupnost, (4) gospodarske veze te (5) prostorno-geografska obilježja obalno-otočnog sustava.

Primjenom navedenih kriterija identificirana su urbana čvorišta Jadranske Hrvatske te je analiziran njihov utjecaj na okolni prostor. Granice predloženih regija određene su na temelju interpretacije prostornih, gospodarskih i prometnih veza, oslanjajući se na teorijske modele funkcionalnih regija. Takav pristup omogućuje uspostavu koherentnog okvira za razumijevanje regionalnih procesa u jadranskom prostoru. Iako kriteriji i postupak njihove primjene nisu strogo formalizirani, predložena podjela proizlazi iz prepoznatih obrazaca prostorne organizacije i funkcionalnih odnosa središta s njihovim zaleđem te je u skladu s relevantnim teorijskim pristupima funkcionalnoj regionalizaciji.

Teorije regionalnog razvoja i funkcionalnost prostora pomorskih regija

Pomorski, obalni i otočni prostor specifičan je oblik regionalnog sustava u kojem se preklapaju ekološki, gospodarski, prometni i društveni procesi. Za razliku od kontinentalnih regija, pomorska područja obilježavaju prirodne barijere, rascjepkanost otočnih zajednica i različita prostorna dinamika uzrokovana morem i obalom. Zbog tih specifičnosti, primjena teorija regionalnog razvoja u pomorstvu zahtijeva prilagodbu funkcionalnim karakteristikama prostora.

Endogena teorija rasta opisuje dugoročni rast kao rezultat unutarnjih čimbenika te naglašava važnost inovacija i ljudskog kapitala kao pokretača održivog razvoja. Teorija ističe važnost ulaganja u istraživanje i razvoj, što potiče tehnološki napredak, kao i važnost ulaganja u razvoj ljudskog kapitala. Također, naglašava važnost državnih ulaganja u inovacije, obrazovanje i infrastrukturu, što može pozitivno utjecati na gospodarski rast (Aghion & Howitt, 1992; Romer, 1990, 1994). Primjena koncepta endogenog rasta u kontekstu pomorskih regija može se sagledati kroz iskorištavanje unutarnjih resursa i kapaciteta same regije. Pomorske regije trebale bi iskoristiti svoje prirodne resurse, pomorsku tradiciju, lokalno poduzetništvo te znanje i vještine stanovništva u djelatnostima poput ribarstva, akvakulture, brodogradnje, turizma i pomorskog prometa.

U tom okviru posebno se ističe važnost ulaganja u istraživanje i razvoj, obrazovanje i lokalnu infrastrukturu, jer su to čimbenici koji jačaju regionalne inovacijske potencijale i konkurentnost. Javne politike trebaju stvarati okruženje koje potiče korištenje lokalnih resursa, znanja i inovacija, umjesto oslanjanja na vanjske razvojne prilike.

Porterova teorija klastera tvrdi da klasteri, definirani kao kritična masa srodnih industrija i institucija, utječu na konkurenciju povećanjem produktivnosti poduzeća smještenih na tom području, poticanjem inovacija i stvaranjem novih poduzeća unutar klastera (Porter, 1998). U kontekstu pomorskih regija, Porterova teorija klastera može se primijeniti na obalne i lučke sustave u kojima su prostorno koncentrirane luke, brodarske kompanije, logistička poduzeća, brodogradilišta, turističke agencije te obrazovne i istraživačke institucije povezane s pomorstvom. Takvi pomorski klasteri omogućuju razmjenu informacija i znanja te brže širenje novih tehnologija i inovacija, što posljedično doprinosi većoj produktivnosti i konkurentnosti cijelog područja. U obalno-otočnom području klasteri se mogu razvijati oko većih luka, ali i oko određenih dijelova plavog gospodarstva poput ribarstva, akvakulture, nautičkog turizma i sl. Na taj način pomorske regije djeluju kao funkcionalne cjeline u kojima se povezuju poduzeća, institucije i lokalne zajednice.

Nova ekonomska geografija (NEG) objašnjava zašto se gospodarske aktivnosti prostorno koncentriraju u određene regije ili gradove umjesto da se ravnomjerno rasporede. Teorija polazi od ideje da prostorni raspored proizvodnje i stanovništva nije unaprijed zadan, nego nastaje kroz interakciju rastućih prinosa, troškova transporta i mobilnosti faktora proizvodnje. Male početne prednosti neke lokacije privlače otvaranje poduzeća i migraciju radne snage, a ta koncentracija dodatno povećava produktivnost. Tako se postupno formira razvijena jezgra, dok periferna područja zaostaju (Krugman, 1991). U regionalnom razvoju pomorstva NEG se primjenjuje kako bi se razumjelo zašto se najvažnije pomorske funkcije koncentriraju u nekoliko središta. Velike luke ostvaruju prednosti kroz ekonomiju obujma i klasterizaciju pa zbog ekonomije obujme tj. nižih troškova po jedinici i bolje povezanosti privlače još više prometa i investicija. Istovremeno, manji obalni i otočni sustavi mogu ostati na periferiji jer nemaju dovoljno veliku aktivnost da uđu u ciklus rasta, što stvara znatne razvojne razlike. Time NEG teorijski podupire potrebu da se pomorske regije funkcionalno definiraju oko lučkih jezgri i njihovih gravitacijskih zona te da se razvojne politike prilagode tim područjima.

Teorija funkcionalnih regija definira regije kao skup prostornih jedinica koje su međusobno povezane intenzivnijim i češćim interakcijama unutar regije nego prema van. Regija je najčešće organizirana oko jednog ili više središnjih čvorova i njihovih gravitacijskih zona (Brown & Holmes, 1971; Karlsson & Olsson, 2006). Primjena koncepta funkcionalnih regija važna je za pomorski prostor jer gospodarski, prometni i društveni procesi na tim područjima često nadilaze administrativne granice. Središnji dijelovi pomorskih regija najčešće su luke i obalni gradovi, oko kojih se oblikuju gravitacijske zone. Pomorska područja karakterizira međupovezanost obale i zaleđa, cirkulacija stanovništva i dobara te ribolovne zone koje prelaze administrativne granice, što pokazuje da obalno-otočne regije ne bi trebale biti definirane isključivo administrativnim granicama, već moraju podržavati stvarne tokove ljudi i dobara. Stoga teorija funkcionalnih regija pruža

prikladan analitički okvir za razumijevanje pomorskog prostora i oblikovanje razvojnih politika.

Primjena navedenih teorija vidljiva je u europskim državama s razvijenim pomorskim sektorom. Francuske *zones littorales* tretiraju obalni prostor kao jedinstvenu geografsku i razvojnu cjelinu, čime je omogućeno prilagođavanje politike upravljanja. To odražava primjenu koncepta teorije funkcionalnih regija. Talijanske *aree marittime* primjer su strateškog upravljanja pomorskim područjem temeljenog na funkcionalnim procesima. Španjolske *demarcaciones marinas* potvrđuju važnost posebnog prostornog okvira za planiranje i provedbu pomorskih strategija. Ovi primjeri pokazuju da je primjena teorija regionalnog razvoja u pomorstvu praksa u državama koje prepoznaju posebnosti obalnog i pomorskog prometa.

Za razliku od navedenih europskih primjera, hrvatski pomorski prostor još nije definiran kroz funkcionalne pomorske regije, već se promatra kroz administrativne statističke jedinice poput NUTS regija i županija. Takav pristup ne doprinosi prepoznavanju stvarnih razvojnih trendova niti praćenju specifičnih pokazatelja. Primjena teorije endogenog rasta u Hrvatskoj omogućila bi usmjeravanje politika prema jačanju unutarnjih razvojnih potencijala obalno-otočnog područja. Porterova teorija klastera pruža okvir za promišljanje o hrvatskim lukama i obalnim gradovima kao jezgrama pomorskih klastera u kojima se mogu povezivati luke, pomorska poduzeća te znanstvene i obrazovne institucije. NEG pomaže razumjeti zašto se ključne funkcije koncentriraju u nekoliko većih lučkih središta, dok mnoga otočna i obalna područja ostaju na periferiji. Koncept funkcionalnih regija nudi mogućnost redefiniranja obalnog i otočnog prostora u Hrvatskoj. Pomorske regije trebale bi se oblikovati oko lučkih jezgri i njihovih gravitacijskih zona, a ne isključivo prema administrativnim granicama. Time bi se omogućilo učinkovitije upravljanje te planiranje i korištenje javnih ulaganja i europskih fondova, koji bi bili usklađeni sa stvarnim razvojnim procesima.

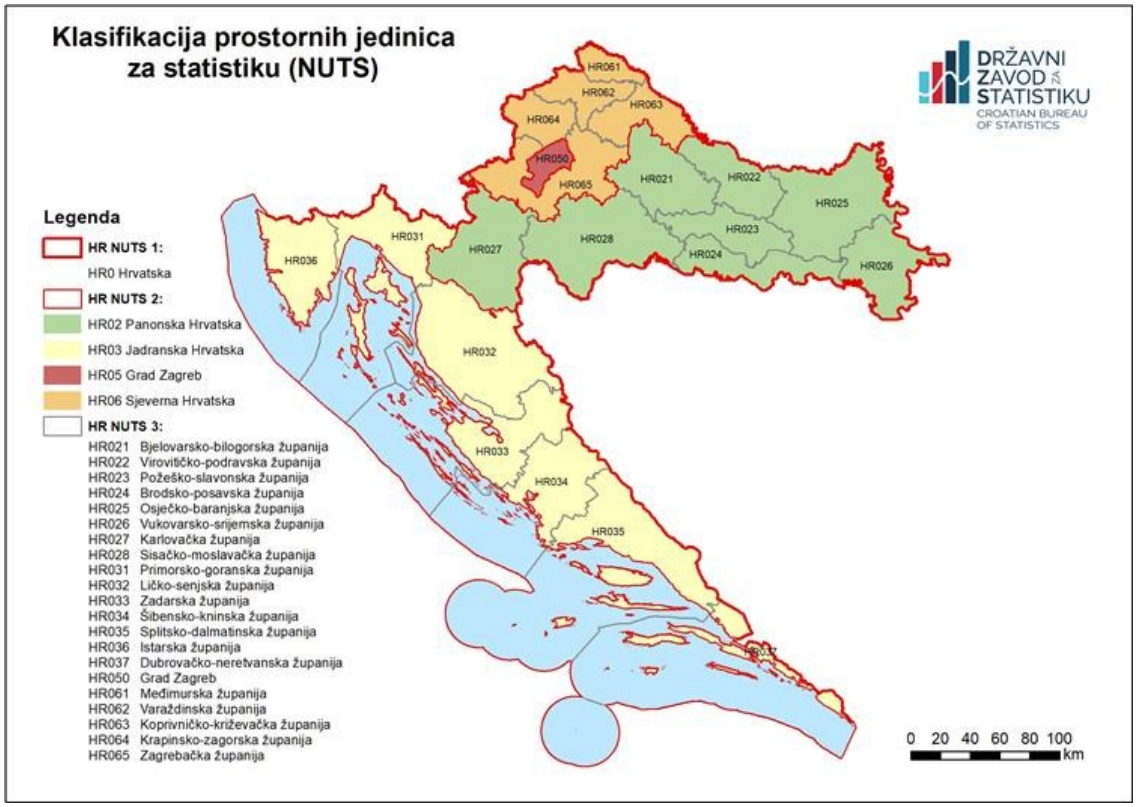
Prostorna definicija i klasifikacija pomorskih regija u RH

U promišljanju o prostornoj organizaciji hrvatskog pomorskog prostora, NUTS 2 i NUTS 3 razine predstavljaju ključne, ali istodobno i konceptualno problematične referentne točke. Iako NUTS klasifikacija primarno služi statističkoj harmonizaciji i provedbi programa regionalne politike Europske unije, u hrvatskoj praksi ona često djeluje kao implicitni okvir unutar kojega se interpretiraju razvojni procesi u obalnom i pomorskom prostoru. Slika 1. prikazuje NUTS podjelu u Republici Hrvatskoj.

Jadranska Hrvatska na razini NUTS 2 omogućuje sagledavanje obalnog područja kao jedinstvene razvojne makroregije obilježene snažnom koncentracijom luka, turističkih i logističkih djelatnosti, no njezine granice ne proizlaze iz stvarnih funkcionalnih tokova, već iz administrativnog preoblikovanja teritorija. Iako NUTS 2 regija pruža statistički koherentan prostor, kao agregirana cjelina ne uspijeva u potpunosti artikulirati složene

međuregionalne povezanosti koje karakteriziraju jadranski pomorski sustav, poput integriranosti lučkih funkcija, urbane obale i turističko-prometnih mreža.

Slika 1
NUTS podjela Republike Hrvatske

Izvor: Državni zavod za statistiku (b. d.-a)

Sličnosti se mogu uočiti i na razini NUTS 3, gdje jadranske županije imaju središnju ulogu u operacionalizaciji instrumenata regionalnog razvoja. Međutim, županijske granice rijetko odražavaju stvarne prostorne razvojne cjeline, što stvara jaz između administrativnih jedinica i funkcionalnih razvojnih sustava. Navedena neskladnost ukazuje na nedostatnost NUTS struktura za identifikaciju pomorskih regija u razvojnom smislu, jer regionalni razvoj u pomorskom području proizlazi iz tokova, mreža i klastera, a ne iz rigidnih teritorijalnih linija. Prethodno analizirani suvremeni pristupi regionalnom razvoju upućuju na potrebu konceptualnog pomaka prema funkcionalnim pomorskim regijama koje nadilaze administrativnu fragmentaciju i definiraju se prema gospodarskim, društvenim, prometnim i prostornim kriterijima.

U znanstvenim istraživanjima povremeno se primjenjuje i razdioba hrvatskog pomorskog prostora prema geografskim, hidrološkim i biološkim karakteristikama na sjeverni, srednji i južni Jadran. Iako je ova podjela analitički značajna jer preciznije odražava stvarne razvojne procese i funkcionalne veze na Jadranu, njezina je primjena u izučavanju regionalnog razvoja izrazito ograničena budući da se u Hrvatskoj ne vode službeni

statistički podaci u skladu s tom regionalizacijom. Na Slici 2. može se vidjeti karta podjele Jadrana na sjeverni, srednji i južni Jadran.

Slika 2
Karta podjele Jadrana

Izvor: Državni hidrometeorološki zavod (b. d.)

Daljnje razmatranje prostorne organizacije jadranskog područja pokazuje da administrativna podjela Hrvatske na sedam jadranskih županija (NUTS 3 jedinica) proizvodi niz razvojnih ograničenja jer fragmentira obalni prostor na više manjih teritorijalnih cjelina koje ne korespondiraju stvarnim funkcionalnim tokovima. Takav pristup prekida kontinuitet procesa koji se u stvarnosti odvijaju na razini sjevernog, srednjeg i južnog Jadrana kao prepoznatih makroregija, što onemogućuje njihovo sustavno statističko praćenje i komparativnu analizu. Posljedično, strateško planiranje i kreiranje razvojnih politika ostaju ograničeni u okvirima pojedinačnih županija, iako su ključni razvojni pravci trans županijski.

Usporedba hrvatskog modela s europskim rješenjima otkriva više suštinskih nedostataka. Druge obalne države, poput Italije, Francuske ili Španjolske razvile su funkcionalne obalne regije, statističke evidencije obalnog područja te integrirane razvojne strategije koje povezuju pomorsko prostorno planiranje i regionalni razvoj. Hrvatska, međutim, ne raspolaže ni jedinstvenom obalnom razvojnom strategijom niti sustavnim praćenjem obalne statistike, što otežava integrirano upravljanje i umanjuje dostupnost europskih razvojnih instrumenata usmjerenih na pomorsku ekonomiju. Iz opisanih razloga sve je izraženiji argument za uspostavu hrvatskih pomorskih odnosno obalnih funkcionalnih regija koje bi bile usklađene s teorijskim kriterijima regionalizacije i ostalim europskim priobalnim zemljama.

Prijedlog teritorijalnog preustroja i definiranje funkcionalnih regija Jadranske Hrvatske

Nodalno-funkcionalne regije temelje se na razmišljanjima da se prostorna integracija razvija oko urbanog središta koje djeluje kao generator usluga, radnih mjesta i infrastrukture. U odnosu na administrativne jedinice, funkcionalne regije su dinamične, određene međuprostorom svakodnevnih migracija stanovništva, prometnih tokova, ekonomskih veza i dostupnosti javnih usluga. Prema kriterijima Eurostata, funkcionalne regije NUTS 3 razine najčešće obuhvaćaju od 150.000 do 800.000 stanovnika, što predstavlja optimalan raspon za održavanje policentrične mreže naselja (Eurostat, 2022). Takve regije u Hrvatskoj moguće je definirati kroz analitičko promatranje gravitacijskih zona urbanih centara, pri čemu je moguće odrediti hijerarhijsku strukturu metropolitanskih područja regionalnih čvorišta i srednjih policentričnih sustava.

Jadranska Hrvatska predstavlja izrazito dinamičan i policentričan prostorni sustav u kojemu se regionalne funkcije razvijaju u kontinuiranoj interakciji s obalno-otočnim geografskim okvirom. Kao jedna od četiri hrvatskih NUTS 2 regija, odlikuje ju prostorna linearnost urbanog razvoja i snažna ovisnost o prometnim i turističkim tokovima, što je u skladu s teorijskim postavkama o utjecaju fiziogeografskih barijera na prostornu organizaciju funkcionalnih sustava (Haggett, 2001). Nodalno-funkcionalne regije unutar ove makrostrukture oblikuju se pod utjecajem intenziteta migracijskih i gospodarskih kretanja, dostupnosti javnih usluga i stupnja integracije središta te pripadajućih perifernih područja, što odgovara suvremenim konceptima funkcionalnih urbanih područja definiranim u europskim analitičkim studijama (ESPON, 2013).

Uvažavajući spomenute pretpostavke, zaključke iz prethodnih istraživanja i teorijske spoznaje regionalnog razvoja, u Jadranskoj Hrvatskoj najrazvidnije se izdvajaju četiri nodalno-funkcionalna kompleksa: riječka, zadarska, splitska i pulska regija. Svaka od spomenutih regija posjeduje specifične prostorno-funkcionalne karakteristike i odražava višedimenzionalna obilježja regionalne centraliziranosti.

U ovom radu odabrani su relevantni pokazatelji koji omogućuju sveobuhvatnu analizu demografskih, prostornih i gospodarskih obilježja regija, a njihove vrijednosti prikazane su u Tablici 1. Broj stanovnika i površina pružaju uvid u veličinu i gustoću naseljenosti, što je važno za razumijevanje prostorne organizacije i raspodjele stanovništva (Nejašmić, 2005). Broj gradova, općina i naselja odražava stupanj urbanizacije i teritorijalnu strukturu, odnosno razvijenost mreže središnjih naselja (Vresk, 2002). Ekonomski pokazatelji, poput BDP-a po stanovniku i stope nezaposlenosti, služe za procjenu gospodarskog rasta dok indeks razvijenosti kao složeni pokazatelj omogućuje usporedbu regija na temelju više kriterija (Centar za lokalni ekonomski razvoj, 2017).

Tablica 1

Prijedlog funkcionalnih regija Jadranske Hrvatske

Županija	Prijedlog NUTS 3	Broj stan.	Površina	Broj gradova	Broj općina	Broj naselja	BDP/pc	Prosječna st. nezaposlenosti	Indeks razvijenosti
Istarska	**Pulska**	**195.237**	**2.813**	**10**	**31**	**655**	**20.848**	**3,96%**	107,250
Primorsko-goranska	**Riječka**	**265.419**	**3.588**	**14**	**22**	**509**	**20.883**	**5,78%**	103,860
	Zadarska	**299.469**	**11.983**	**15**	**51**	**683**	**14.412**	**7,84%**	
Ličko-senjska		42.748	5.353	4	8	255	15.213	8,24%	95,575
Zadarska		160.340	3.646	6	28	229	14.650	5,52%	104,439
Šibensko-kninska		96.381	2.984	5	15	199	13.653	9,75%	95,396
	Splitska	**538.971**	**6.321**	**21**	**56**	**598**	**14.863**	**10,11%**	
Splitsko-dalmatinska		423.407	4.540	16	39	368	14.003	11,43%	102,102
Dubrovačko-neretvanska		115.564	1.781	5	17	230	17.916	8,79%	105,303

Izvor: Izračun autorica prema podacima Državnog zavoda za statistiku (b. d.-a, b. d.-b, 2011, 2024), Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (2024)

Pokazatelji prikazani u Tablici 1. potvrđuju da hrvatski jadranski prostor nije homogena razvojna cjelina. Može se uočiti da je dosadašnja podjela u NUTS 3 regije obuhvaćala sedam županija s izrazito različitim razvojnim karakteristikama. Predložena podjela na NUTS 3 regije, oblikovana prema funkcionalnim urbanim centrima Pule, Rijeke, Zadra i Splita, predstavlja znatno prikladniji okvir za regionalnu politiku od postojećeg županijskog modela. Za razliku od sadašnjih administrativnih jedinica koje ne odražavaju prostorne, gospodarske, društvene i migracijske trendove, nove regije jasnije zahvaćaju stvarne gravitacijske sustave i strukturne povezanosti prostora.

Pulska regija predstavlja specifičan primjer policentričnog funkcionalnog sustava unutar istarskog poluotoka, u kojemu središnja uloga Pule koegzistira s naglašenim razvojnim potencijalima Rovinja, Poreča i Pazina. Navedenu regiju odlikuje disperzirana distribucija urbanih funkcija i visoka unutarnja regionalna povezanost temeljena na poljoprivredi, turizmu, kulturnim djelatnostima i brojnim drugim gospodarskim aktivnostima. Rubni položaj Istre u odnosu na glavni tok hrvatskih prometnih koridora uvjetuje specifičan obrazac funkcionalnog dosega, ali ne umanjuje regionalni značaj Pule kao administrativnog i kulturnog središta poluotoka.

Riječka regija djeluje kao najznačajnije sjevernojadransko gravitacijsko središte čiji se utjecaj temelji na specifičnoj kombinaciji pomorskih, industrijskih i uslužnih funkcija. Uloga riječke luke kao ključne prometne točke u srednjoeuropskom prostoru sve je izraženija posljednjih nekoliko godina. Grad Rijeka stoga ostvaruje kompleksnu mrežu logističkih i gospodarskih interakcija koje povezuju Kvarner i Gorski kotar u koherentnu funkcionalnu cjelinu. Osim prometno-gospodarskih funkcija, Rijeka posreduje

specijaliziranim tercijarnim i kvartarnim djelatnostima, čime potvrđuje svoju ulogu regionalnog čvorišta višeg reda.

Zadarska regija tijekom posljednjih desetljeća prolazi kroz ubrzanu funkcionalnu konsolidaciju, uvjetovanu infrastrukturnim razvojem i demografskim rastom. Razvoj suvremene prometne infrastrukture te jačanje zračne i pomorske povezanosti definiraju Zadar kao čvorište srednje razine u jadranskom sustavu. Gravitacijska zona Zadra obuhvaća prostorno raznoliku kombinaciju otočnih i kopnenih područja, pri čemu se uočava snažna ovisnost otočnih sustava o zadarskom urbanom centru. Turistička dinamika doprinosi sezonskim fluktuacijama, što je istaknuta karakteristika mediteranskih funkcionalnih regija.

Splitska regija predstavlja najkompleksniji nodalni sustav Jadranske Hrvatske i jedini koji pokazuje obilježja metropolitanskog područja prema kriterijima funkcionalnog urbanog razvoja (OECD, 2013). Split se često navodi kao središnji grad u jadranskom dijelu Hrvatske, s izraženim tercijarnim i kvartarnim djelatnostima, uključujući sveučilišne, zdravstvene i kulturne institucije od regionalnog značaja. Njegova uloga prometnog čvorišta, osobito iz aspekta povezanosti otoka i kopna, generira širok gravitacijski doseg koji obuhvaća čitavu Splitsko-dalmatinsku županiju i brojna otočna područja. Uz spomenuto, splitska regija pokazuje jasno izražen policentrični razvoj s rastućom ulogom sekundarnih urbanih čvorišta, što je u skladu s teorijskim modelima difuznog metropolitanskog razvoja (Brezzi & Veneri, 2014).

Sagledavajući u cjelini, nodalno-funkcionalna organizacija Jadranske Hrvatske odražava hijerarhijski strukturiran sustav u kojemu regionalna središta različitog reda sudjeluju u oblikovanju složene mreže prostorne interakcije. Ovaj sustav potvrđuje policentričan karakter jadranskog prostora, uvjetovan geomorfološkom razvedenošću, povijesnom kontinuiranošću urbanih jezgri i sezonskim obrascima mobilnosti. Razumijevanje takve strukture ključno je za oblikovanje regionalnih razvojnih politika, osobito u pogledu optimizacije prometnih sustava, upravljanja otočnim područjima i usklađivanja s europskim načelima teritorijalne kohezije. Također, nositelji regionalne politike mogu djelovati učinkovitije, jer intervencije postaju usklađenije s funkcionalnom geografijom, a ne samo s formalnim granicama, što ovaj model čini metodološki i operativno superiornim postojećem NUTS 3 ustroju. Ove razlike imaju važne implikacije za oblikovanje regionalne politike i usmjeravanje kohezijskih fondova Europske unije.

Mogućnosti primjene teorija regionalnog razvoja na primjeru funkcionalnih regija Jadranske Hrvatske

Funkcionalna klasifikacija jadranskih regija posebno je korisna za primjenu teorija regionalnog razvoja jer omogućuje bolje razumijevanje kako se razvojni potencijali, prostorne interakcije i gospodarske funkcije raspoređuju duž Jadrana. Tradicionalne administrativne podjele često ne prate stvarne funkcionalne tokove između gradova, otoka i zaleđa, dok funkcionalni pristup otkriva obrasce koji se jasno uklapaju u teorijske

modele poput teorije funkcionalnih regija, nove ekonomske geografije te endogenog rasta.

U skladu s teorijom funkcionalnih regija, razvoj jadranskog prostora nije ravnomjerno raspoređen, nego je koncentriran u nekoliko jakih urbanih i gospodarskih središta. Split, Rijeka i djelomično Zadar i Pula prepoznaju se kao dominantna središta čiji utjecaj nadilazi administrativne granice. Funkcionalna klasifikacija pokazuje da Split, primjerice, ne djeluje samo unutar Splitsko-dalmatinske županije, nego stvara široku funkcionalnu regiju koja uključuje Solin, Trogir, Omiš te dijelove Dalmatinske zagore. Intenzivne dnevne migracije, sezonski priljev radne snage i koncentracija tercijarnih djelatnosti čine Split središtem koje generira razvojne učinke u čitavom okruženju. Na sličan se način Rijeka ponaša kao industrijsko–logistički centar s funkcionalnom regijom koja premašuje županijske okvire i uključuje zaleđe prema Gorskom kotaru te Opatiju i manja kvarnerska mjesta. Funkcionalna klasifikacija tako potvrđuje teorijsku pretpostavku da urbana središta šire utjecaj kroz mreže ekonomskih interakcija, a ne kroz administrativne strukture.

Nova ekonomska geografija dodatno produbljuje razumijevanje jadranskih funkcionalnih regija, prvenstveno kroz ulogu prometne dostupnosti i koncentracije usluga. Jadranski prostor snažno je obilježen sezonalnošću, što dovodi do privremenih „aglomeracijskih šokova“ u mjestima poput Dubrovnika, Hvara ili Poreča, gdje se ljeti udvostručuje ili utrostručuje populacija u prostoru. Funkcionalna klasifikacija može kvantificirati ove sezonske tokove i identificirati da neki gradovi imaju dvostruku funkcionalnost — jednu izvan sezone i potpuno drugačiju u sezoni. NEG objašnjava zašto se gospodarske aktivnosti poput smještaja, ugostiteljstva ili nautičkog turizma prostorno koncentriraju u određenim čvorištima. Njihove funkcionalne regije definirane su dostupnošću, gustoćom usluga i kapacitetima infrastrukture. Primjerice, Zadar zbog zračne luke i cestovne povezanosti razvija funkcionalne zone koje uključuju Nin, Biograd i dio Ravnih kotara, što se savršeno uklapa u modele prostorne koncentracije opisane u novoj ekonomskoj geografiji.

Endogeni modeli rasta potvrđuju da se mnoge jadranske regije razvijaju na temelju lokalnih resursa i specifičnih znanja. Funkcionalna klasifikacija pomaže u identifikaciji područja s jakim endogenim potencijalom, poput vinogradarskih zona, ribarskih zajednica na otocima ili lokalnih klastera malih poduzeća u turističkom sektoru. Opisana prostorna područja, unatoč tome što su relativno mala u institucionalnom smislu, tvore jasne funkcionalne mikro–regije u kojima se razvoj odvija na temelju raspoloživih lokalnih kapaciteta. Primjerice, Istra se pokazuje kao funkcionalna regija s izrazitim endogenim elementima. Bogata i prepoznata gastronomska ponuda, brendirana proizvodnja maslinovog ulja i vina te kulturni turizam stvaraju razvojni model koji se zasniva na teritorijalnom identitetu i lokalnom poduzetništvu, u potpunoj suglasnosti s teorijskim modelima endogenog rasta. Kada se sve opisane teorijske pretpostavke povežu s funkcionalnom klasifikacijom, jasno se uočava da se prostor Jadranske Hrvatske ne treba promatrati kao jedinstvenu regiju, niti tražiti rješenje u administrativnim granicama, već je Jadransku Hrvatsku nužno sagledavati kao mrežu međusobno povezanih, ali razvojno različitih funkcionalnih cjelina. Takav pristup omogućuje preciznije planiranje javnih

politika s konkretnim mjerama poput jačanja prometnih koridora u funkcionalnim urbanim područjima, specijaliziranih mjera za otočna periferna područja, kontrolu sezonalne opterećenosti u turističkim čvorištima te poticanje lokalnih klastera u područjima s izraženim endogenim potencijalom. Funkcionalna klasifikacija stoga postaje ključni instrument za operacionalizaciju suvremenih teorija regionalnog razvoja u jadranskom prostoru.

Diskusija i zaključak

Provedena analiza potvrđuje da postojeći NUTS sustav, utemeljen na administrativnim granicama, ne uspijeva adekvatno obuhvatiti funkcionalnu strukturu hrvatskog pomorskog i priobalnog prostora. Unatoč recentnoj korekciji NUTS 2 regionalizacije, kojom je Hrvatska podijeljena na četiri statističke regije, postojeća teritorijalna struktura i dalje ne odražava specifičnu funkcionalnost pomorskog i priobalnog prostora. Nova podjela povećava diferencijaciju u odnosu na prethodnu dihotomnu shemu, no ključni problem ostaje nepromijenjen. Statističke regije nisu koncipirane na način da realno odražavaju socioekonomske, logističke i ekološke procese karakteristične za pomorske sustave. Ona obuhvaća urbane aglomeracije s jakim međunarodnim funkcijama (poput Rijeke i Splita), nenastanjene otoke, zaleđa s ruralnim karakteristikama, kao i područja snažno orijentirana prema turizmu ili pomorskoj industriji. Ovakav stupanj unutarnje heterogenosti otežava primjenu teorija regionalnog razvoja koje se oslanjaju na koherentne funkcionalne cjeline. Kada se unutar jedne statističke regije nalaze strukture s divergentnim razvojnim obrascima, sposobnost precizne identifikacije uzročnosti i formuliranja jasnih razvojnih preporuka značajno je ograničena. Također, NUTS 3 razina u Republici Hrvatskoj još uvijek zadržava obilježja administrativne, a ne funkcionalne regionalizacije. Granice županija često presijecaju prirodne pomorske cjeline te zanemaruju otočne sustave koji funkcioniraju kao koherentne prostorne i društvene cjeline, kao i akvatorije i gospodarske zone povezane ekonomskim međuodnosima, koji ne slijede kopnena administrativna razgraničenja.

Nedostatak precizno definiranih pomorskih regija ima direktne posljedice na kvalitetu znanstvenih istraživanja i validnost strateških dokumenata. Istraživanja u području regionalne konkurentnosti, socioekonomskog razvoja, demografskih kretanja, upravljanja otočnim područjima ili planiranja održivog gospodarstva ostaju djelomično fragmentirana jer obalni sustav nije adekvatno konceptualiziran kao jedinstvena funkcionalna cjelina.
Sve navedeno ukazuje na potrebu redefiniranja regionalnog okvira kroz uvođenje posebno oblikovanih pomorskih regija, koncipiranih prema principima funkcionalne geografije i integriranog upravljanja obalnim područjem. Takve regije omogućile bi detaljnije razumijevanje razvojnih potencijala, identifikaciju strukturnih ograničenja i izradu empirijski utemeljenih preporuka, čime bi se povećala relevantnost i preciznost teritorijalnih analiza. U konačnici, samo regionalizacija koja uvažava specifičnost pomorskog prostora može predstavljati adekvatnu podlogu za primjenu suvremenih teorijskih koncepata regionalnog razvoja i donošenje kvalitetnih, kontekstualno primjerenih zaključaka.

Na temelju provedene analize može se zaključiti da predloženi model NUTS 3 regionalizacije, utemeljen na funkcionalnim urbanim središtima i njihovim gravitacijskim zonama, predstavlja znatno prikladniji okvir za oblikovanje regionalne politike od postojećeg županijskog ustroja. Pulska, Riječka, Zadarska i Splitska regija pokazuju veću unutarnju koherentnost, jasnije razvojne obrasce i snažnije međusobne funkcionalne veze nego što to omogućuju administrativne granice pojedinih županija. Uvažavanje stvarnih demografskih, gospodarskih i prostorno-funkcionalnih procesa omogućuje precizniju identifikaciju razvojnih potreba te diferencirano usmjeravanje intervencija, osobito onih financiranih kroz europske strukturne i investicijske fondove. Nova predložena regionalizacija povećava analitičku pouzdanost statističkog sustava i jača učinkovitost javnih politika, stvarajući preduvjete za smanjenje regionalnih disparitета i poticanje uravnoteženijeg teritorijalnog razvoja. Takav pristup povećava i validnost znanstvenih istraživanja te omogućuje primjenu ciljanijih, prostorno osjetljivih državnih politika, čime doprinosi većoj teritorijalnoj koheziji i održivijem razvoju hrvatskog jadranskog prostora.

Predložena NUTS 3 regionalizacija konceptualno se usklađuje s dominantnim teorijskim okvirima suvremenog regionalnog razvoja, osobito s pristupima nove ekonomske geografije, teorijom funkcionalnih regija i paradigmom endogenog rasta. U skladu s tim teorijama, razvoj se promatra kao proces ukorijenjen u funkcionalnoj organizaciji prostora, mrežnim interakcijama i koncentraciji aktivnosti unutar urbanih čvorišta. Formiranje regija prema stvarnim gravitacijskim sustavima povećava analitičku relevantnost teritorijalnih jedinica i omogućuje učinkovitiju identifikaciju razvojnih diskontinuiteta, što je u skladu s konceptom teritorijalne kohezije koji naglašava nužnost prilagodbe razvojnih politika stvarnoj prostorno-funkcionalnoj dinamici.

Literatura

1. Aghion, P., & Howitt, P. (1992). A model of growth through creative destruction. *Econometrica, 60*(2), 323–351. https://doi.org/10.2307/2951599
2. Brezzi, M., & Veneri, P. (2014). *Assessing polycentric urban systems in the OECD: Country, regional and metropolitan perspectives* (OECD Regional Development Working Papers No. 2014/01). OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/5jz5mpdkmvnr-en
3. Brown, L. A., & Holmes, J. (1971). The delimitation of functional regions, nodal regions, and hierarchies by functional distance approaches. *Ekistics, 32*(192), 387–391.
4. Centar za lokalni ekonomski razvoj. (2017). *Evaluacija postojećeg i prijedlog novog modela za izračun indeksa te izračun novog indeksa razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave u Republici Hrvatskoj*. https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Studija_novi%20model%20indeksa%20razvijenosti_CLER.pdf

5. Consiglio Nazionale delle Ricerche. (2024). *Approvati i piani dello spazio marittimo italiani*. https://www.ismar.cnr.it/web-content/approvati-i-piani-dello-spazio-marittimo-italiani/
6. Cziraky, D., Puljiz, J., Jurlin, K., Maleković, S., & Polić, M. (2002). A multivariate methodology for modelling regional development in Croatia. *Croatian International Relations Review, 8*(26/27), 35–52.
7. Directive 2014/89/EU of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 establishing a framework for maritime spatial planning, Official Journal of the European Union L 257, 135–145 (2014). https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/89/oj
8. Državni hidrometeorološki zavod (b. d.), dostupno na: https://meteo.hr/prognoze.php?section=prognoze_specp&param=jadran
9. Državni hidrometeorološki zavod. (b. d.). *Prognoze – Prognoza za Jadran*. Preuzeto 1. listopada 2026. s https://meteo.hr/prognoze.php?section=prognoze_specp&param=jadran
10. Državni zavod za statistiku (b. d.-a), dostupno na: https://dzs.gov.hr/istaknute-teme-162/prostorne-klasifikacije-i-subnacionalne-statistike-2/nacela-za-kreiranje-i-razvoj-jedinica-nuts-a/449
11. Državni zavod za statistiku. (2011). *Površina, broj stanovnika, gradova, općina i naselja — Popis 2011*. https://web.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H02_02/H02_02.html
12. Državni zavod za statistiku. (2024). *Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, HR_NUTS 2021. – HR NUTS 2 i županije u 2021.* (NR-2024-2-1). https://podaci.dzs.hr/2024/hr/77029
13. Državni zavod za statistiku. (b. d.-a). *Načela za kreiranje i razvoj jedinica NUTS-a*. https://dzs.gov.hr/istaknute-teme-162/prostorne-klasifikacije-i-subnacionalne-statistike-2/nacela-za-kreiranje-i-razvoj-jedinica-nuts-a/449
14. Državni zavod za statistiku. (b. d.-b). *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021.* https://dzs.gov.hr/u-fokusu/popis-2021/88
15. ESPON. (2012a). *GEOSPECS – Geographic specificities and development potentials in Europe: Final report*. https://archive.espon.eu/sites/default/files/attachments/GEOSPECS_Final_Report_v8___revised_version.pdf
16. ESPON. (2012b). *TRACC – TRansport ACCessibility at regional/local scale and patterns in Europe*. https://archive.espon.eu/tracc
17. ESPON. (2013). *ET2050 – Territorial scenarios and visions for Europe: Second interim report*. https://archive.espon.eu/sites/default/files/attachments/ET2050_SIR_MainReport.pdf
18. Eurostat. (2022). *Statistical regions in the European Union and partner countries – NUTS and statistical regions 2021* (re-edition 2022). Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2785/321792
19. Haggett, P. (2001). *Geography: A global synthesis*. Pearson Education.
20. Karlsson, C., & Olsson, M. (2006). The identification of functional regions: Theory, methods, and applications. *The Annals of Regional Science, 40*(1), 1–18. https://doi.org/10.1007/s00168-005-0019-5

21. Krugman, P. (1991). Increasing returns and economic geography. *Journal of Political Economy, 99*(3), 483–499. https://doi.org/10.1086/261763
22. Légifrance. (2016). *Code de l'environnement, article L321-1*. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000032748179
23. Magaš, D. (2003). Contemporary aspects of the geographical regionalization and administrative-territorial organization of Croatia. *Geoadria, 8*(1), 127–147. https://doi.org/10.15291/geoadria.96
24. Magaš, D. (2014). Jadranska Hrvatska iz perspektive regionalizacije Europske unije. *Političke analize: Tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku, 5*(17), 23–29.
25. Magaš, D. (2016). Lički i sjevernodalmatinski prostor u kontekstu suvremene regionalizacije Hrvatske. *Geoadria, 21*(1), 59–112.
26. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. (2024). *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti (razdoblje 2020.–2022.)*. https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Vrijednosti%20indeksa%20razvijenosti%20i%20pokazatelja%20za%20izrac%CC%8Cun%20indeksa%20razvijenosti.pdf
27. Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico. (b. d.). *Estrategias marinas en España*. Preuzeto 1. listopada 2026. s https://www.miteco.gob.es/es/costas/temas/proteccion-medio-marino/estrategias-marinas/eemm_eemmespana.html
28. Nejašmić, I. (2005). *Demogeografija – Stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*. Školska knjiga.
29. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2013). *Regions and innovation: Collaborating across borders*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264205307-en
30. Porter, M. E. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review, 76*(6), 77–90.
31. Puljiz, J. (2006). Proposal for new development categorisation of regional and local units in Croatia. *Croatian International Relations Review, 12*(44/45), 125–138.
32. Puljiz, J., & Rukavina, I. (2022). Analiza konvergencijskog procesa na lokalnoj i regionalnoj razini u Hrvatskoj. *Ekonomski pregled, 73*(5), 693–716. https://doi.org/10.32910/ep.73.5.2
33. Romer, P. M. (1990). Endogenous technological change. *Journal of Political Economy, 98*(5, Part 2), S71–S102. https://doi.org/10.1086/261725
34. Romer, P. M. (1994). The origins of endogenous growth. *Journal of Economic Perspectives, 8*(1), 3–22. https://doi.org/10.1257/jep.8.1.3
35. Vresk, M. (2002). *Grad i urbanizacija: Osnove urbane geografije* (5. prošireno izd.). Školska knjiga.

O autorima

Dr. sc. Dea Aksentijević je viša asistentica na Sveučilištu u Rijeci, Pomorskom fakultetu. Doktorirala je na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Njezini akademski i istraživački interesi usmjereni su na održivi razvoj priobalnih regija i mikroregija te pomorsku ekonomiju. Aktivno sudjeluje u znanstvenim istraživanjima, radionicama i stručnom usavršavanju. Tijekom svoje dosadašnje karijere sudjelovala je u izradi više od 15 stručnih studija te u provedbi dva EU projekta. Autoricu je moguće kontaktirati na: **dea.aksentijevic@uniri.hr**

Dr. sc. Gorana Mudronja je docentica na Sveučilištu u Rijeci, Pomorskom fakultetu, na Zavodu za logistiku i menadžment u pomorstvu i prometu, gdje predaje na prijediplomskom i diplomskom studiju. Doktorirala je 2019. godine na Sveučilištu u Rijeci, Ekonomskom fakultetu s disertacijom „Ekonomski učinci morskih luka i njihov utjecaj na regionalno gospodarstvo“. Njezini znanstveni interesi obuhvaćaju pomorsku ekonomiju, razvoj luka i regija te ulogu inovacija u održivom razvoju luka i regionalnog gospodarstva. Aktivno sudjeluje u znanstveno-istraživačkim i EU projektima. Autorica se može kontaktirati na **gorana.mudronja@uniri.hr**